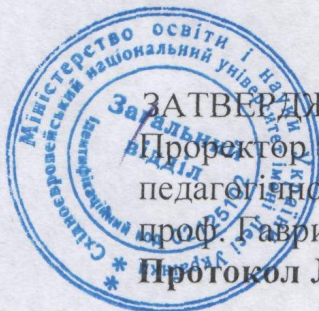

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної і науково-педагогічної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від 18.10. 2017 р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

Методика підготовки і проведення екскурсій

підготовки бакалаврів
напряму підготовки
6.020302 історія

Луцьк – 2017

Програма навчальної дисципліни “Методика підготовки і проведення екскурсії”
підготовки **бакалаврів**, галузі знань **0203 гуманітарні науки**, спеціальності **6.020302**
історія, за спеціалізацією **екскурсоведство**.
” ____ ” _____, 2017 р. - 12 с.

Розробник: Білик Вікторія Андріївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри
всесвітньої історії.

Рецензент: Рябчикова Фаїна Денисівна, кандидат історичних наук, доцент.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії.
протокол № 1 від _____ 2017 р.
Завідувач кафедри _____ (Крамар Ю. В.)

Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією історичного факультету
протокол № 1 від _____ 2017 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету _____ (Карліна О. М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	галузь знань <i>0203 гуманітарні науки</i>	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 54/1,5	спеціальність <i>6.020302 історія</i>	Рік навчання четвертий
	освітня програма	Семестр восьмий
ІНДЗ: немає	<i>екскурсоводство</i>	Лекції 14 год.
	освітній ступінь <i>бакалавр</i>	Практичні (семінарські) 10 год.
		Самостійна робота 16 год.
		Індивідуальна робота 14 год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Створення екскурсії - складний процес, що вимагає від організаторів екскурсійної справи великих творчих зусиль. Процес підготовки нової екскурсії включає в себе визначення теми, постановку мети завдань екскурсії, вивчення і відбір екскурсійних об'єктів, складання маршруту екскурсії, вивчення літературних джерел по темі екскурсії, експозицій та фондів музеїв, консультації у фахівців, написання контрольного тексту екскурсії, комплектування «портфеля екскурсовода», вибір методичних прийомів проведення екскурсії, складання технологічної карти екскурсії.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Після закінчення курсу студенти будуть компетентними у наступних питаннях:

- основні види та типи екскурсій; основні поняття і терміни екскурсійної діяльності;
- методи підготовки екскурсій; способи проведення екскурсій;
- сутність екскурсії та її складові.
- основні правила управління екскурсійною діяльністю на різних інституціональних рівнях;
- основні властивості екскурсії;
- механізм підготовки екскурсії.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Екскурсія: сутність і класифікація.

Тема 1. Основи екскурсійної методики (2 год.).

Екскурсійний метод – сукупність методичних прийомів, які використовуються під час екскурсій. Мета екскурсійного методу – навчання (передача певної системи знань) і виховання (формування всебічно розвиненої особистості). Особливості екскурсійного методу (моторність, предметність, наочність). Сутність екскурсійного аналізу. Екскурсійна методика – сукупність вимог і правил, які висуваються до екскурсій, сума методичних прийомів підготовки і проведення екскурсій різних видів.

Тема 2. Сутність і класифікація екскурсій (2 год.) .

Екскурсія – один з видів туристичних послуг, тривалістю до 24 годин у супроводі фахівця - екскурсовода за заздалегідь затвердженими маршрутом для забезпечення задоволення духовних, естетичних, інформаційних потреб екскурсантів, в основі якого

лежить аналіз об'єктів, які знаходяться перед очима екскурсантів, а також уміла розповідь про події, пов'язані з ними. Функції екскурсії: наукова пропаганда, інформаційна, організації дозвілля, формування інтересів, розширення кругозору.

Важливим відправним моментом в організації екскурсійної роботи є дотримання ознак екскурсії. Відсутність хоча б однієї з семи ознак позбавляє права називати проведений захід екскурсією. Класифікація екскурсій є центральним питанням екскурсійної теорії й має практичне значення для постановки цілей і завдань екскурсії, розробки маршруту, формування підтем і використання методичних прийомів. Екскурсії класифікуються за наступними ознаками: а) за тематикою; б) за складом учасників; в) за місцем проведення; г) за способом пересування; д) за тривалістю; е) за формою проведення. Однак провідною класифікаційною ознакою в екскурсіях є розподіл на оглядові і тематичні.

Змістовий модуль 2. Методичні рекомендації до підготовки і проведення екскурсій.

Тема 3. Методика підготовки екскурсії (2 год.).

Екскурсійна методика являє собою сукупність чітких правил і вимог, що пред'являються до підготовки й проведення екскурсії. Екскурсійна методика складається з декількох самостійних, взаємопов'язаних частин, серед яких до вивчення даної дисципліни ввійшли дві: методика підготовки нової екскурсії і методика проведення екскурсії. Підготовка нової екскурсії з будь-якої теми складний процес, який доручається групі досвідчених екскурсоводів і складається з трьох структурно-логічних частин (підготовча робота, безпосередньо розробка екскурсії, захист екскурсії), кожна з яких в свою чергу поділяється на етапи (всього 15).

Етапи розробки екскурсії. Комплектування “портфеля екскурсовода”. Складання технологічної карти екскурсії. Документація необхідна для кожної екскурсійної теми.

Тема 4. Методичні прийоми ведення екскурсій (2 год.).

Класифікація методичних прийомів. Показ його сутність, задачі, умови. Послідовність дій екскурсовода при показі об'єкта. Ступені показу. Види показу. Особливості показу. Показ як реалізація принципу наочності. Методичні прийоми показу. Розповідь в екскурсії. Основні вимоги до розповіді на екскурсії. Особливості розповіді на екскурсії. Методичні прийоми розповіді. Сполучення розповіді і показу на екскурсії. Особливі методичні прийоми на екскурсії: зустріч з учасникам подій, прийом дослідження, прийом демонстрації наочних посібників. Засвоєння екскурсоводом методичних прийомів.

Тема 5. Техніка ведення екскурсії (2 год.).

Ефективність екскурсії багато в чому залежить від додержання вимог техніки проведення екскурсії. Техніка – поняття комплексне і висуває цілий ряд положень щодо окремих дій екскурсовода. Техніка ведення екскурсії регламентує: вихід екскурсантів з автобусу; перехід екскурсантів від автобусу до об'єкта; повернення в автобус; місце екскурсовода при проведенні екскурсії; додержання часу екскурсії; техніку розповіді під час руху автобусу; техніку відповіді на запитання екскурсантів; паузи на екскурсії; використання “портфелю екскурсовода”; елементи ритуалу на екскурсіях. Володіння екскурсійною технікою є однією з складових професійної майстерності екскурсовода.

Тема 6. Професійна майстерність екскурсовода (2 год.).

Вимоги до екскурсовода. Складові професійної майстерності екскурсовода. Особистість екскурсовода. Вміння і навички екскурсовода. Мова та жести екскурсовода. Підготовка екскурсовода до проведення екскурсії. Шляхи підвищення професійної майстерності екскурсовода.

Тема 7. Особливості проведення екскурсій в музеях (2 год.).

Типи та профілі музеїв. Становлення та розвиток музейної справи. Екскурсійно-виставкова діяльність музеїв. Музейна екскурсія як складова частина програми екскурсійного обслуговування. Особливості проведення екскурсій в музеях. Основні методичні прийоми проведення музейних екскурсій.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва змістових модулів і тем	Лекції	Практичні заняття	Самост. робота	Інд. роб.	Усього
Змістовий модуль 1. Екскурсія: сутність і класифікація.						
1.	Основи екскурсійної методики.	2		2	2	6
2.	Сутність і класифікація екскурсій.	2			2	4
3.	Класифікація екскурсій. Тематика і зміст екскурсій.		2	2		4
	Разом за I модуль	4	2	4	4	14
Змістовий модуль 2. Методичні рекомендації до підготовки і проведення екскурсій.						
4.	Методика підготовки екскурсій.	2		2		4
5.	Методичні прийоми ведення екскурсій.	2		2	2	6
6.	Техніка ведення екскурсій	2				4
7.	Професійна майстерність екскурсовода.	2		2	2	6
8.	Особливості проведення екскурсій в музеях.	2		2	2	4
9.	Методика підготовки екскурсій		2		2	4
10.	Прийоми ведення екскурсій.		2	2		4
11.	Основні етапи підготовки екскурсій.		2		2	4
12.	Методичні прийоми ведення екскурсій.		2	2		4
	Разом за 2 модуль	10	8	12	10	40
	Разом	14	10	16	14	54

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Самостійна робота передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу по кожній темі та навчальної літератури з переліку рекомендованої літератури відповідно до структури навчальної дисципліни. Загалом на самостійну роботу виділено 16 годин.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Індуктивний та дедуктивний методи пізнання на екскурсіях.	2
2.	Методика відбору і вивчення екскурсійних об'єктів.	4
3.	Значення етапу «об'їзд або обхід маршруту».	4
4.	Послідовність дій екскурсовода при показі об'єкта.	4

5.	Шляхи підвищення професійної майстерності екскурсовода.	2
Разом		16

6.ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

ІНДЗ оформлюється у вигляді Методичної розробки екскурсії в такому порядку:

1. Титульний аркуш.
2. ЗМІСТ
3. Технологічна карта екскурсії (таблиця).
4. Індивідуальний текст екскурсій на тему: “Луцьк: сторінки історії та сучасність”.
Підтема: “_____”.
(Текст містить такі структурні частини: Вступ, Основна частина, Висновки по підтемі.)
5. Картки об’єктів.
№ 1. _____.
№ 2. _____.
№п. _____.
6. Матеріали “Портфеля екскурсовода”.
№ 1. _____.
7. Список використаних літературних та додаткових джерел інформації.

Обов’язкові:

- нумерація сторінок (верхній правий кут, враховуючи титульний аркуш;
- зміст з вказівкою сторінок;
- назви підрозділів виділяти жирним шрифтом, усі великі літери.

Мова написання – українська.

Комп’ютерний набір: шрифт 14, інтервал 1,5

Загальний обсяг роботи становить – 15 - 20 сторінок, з них: текст вступу - 1 стор., текст основної частини – 5-7 стор., висновків – 1 стор., технологічна карта (таблиця) – 2- 4 стор., матеріали «Портфеля екскурсовода» (достатньо однієї одиниці), картки об’єктів складаються на кожний основний об’єкт підтеми, кількість інформаційних джерел не лімітується.

Оформлення методичної розробки екскурсії

Оформлення методичної розробки відбувається в такий спосіб:

1. На титульному листі розташовуються дані: найменування екскурсійної установи, назва теми екскурсії, вид екскурсії, довжина маршруту, тривалість в академічному годинник, прізвищі і посаді укладачів, дата твердження екскурсії керівником екскурсійної установи;
2. На наступній сторінці викладаються мета і задачі екскурсії, схема маршруту з вказівкою об’єктів і зупинок під час екскурсії. Список підтем.
3. Вступ.
4. Методична розробка (Технологічна карта) – таблиця з 7 стовпчиків.
5. Висновок.

Ефективність методичної розробки залежить від правильного заповнення всіх семи граф. Розмір розробки — 6—12 сторінок машинописного тексту.

У 1 графі «Маршрут екскурсії» називається місце початку екскурсії і закінчення І підтеми.

У 2 графі «Місця зупинок» називаються ті об’єкти маршруту, де передбачений вихід з автобуса; передбачається огляд об’єкта з вікон автобуса без виходу чи екскурсантів передбачається зупинка на пішохідній екскурсії.

У графі 3 «Об'єкти показу» перелічують ті пам'ятні місця, основні і додаткові об'єкти, що показують групі на зупинці, у ході чи переїзду пересування групи до наступного зупинці.

Графа 4 «Тривалість екскурсії». Час, що називається в цій графі являє собою суму часу, що затрачається на показ даного об'єкта, розповідь екскурсовода і на пересування екскурсантів по маршруті до наступного зупинці. Тут же необхідно враховувати час, затрачений на рух біля об'єктів, що оглядаються, і між об'єктами.

Графа 5 «Найменування підтем і перелік основних питань». Називається підтема, що розкривається на даному відрізку маршруту, у даний відрізок часу, на перерахованих у графі 3 об'єктах. Тут формулюють основні питання, що викладаються при розкритті підтеми.

Графа 6 «Організаційні вказівки». У цю графу включають усі питання, що входять у поняття «Техніка ведення екскурсії»

Графа 7 «Методичні вказівки» визначає напрямок усього документа, формулює основні вимоги до екскурсовода за методикою ведення екскурсії, дає вказівки по використанню методичних прийомів. Варто вказати, де і як застосовуються методичні прийоми. У цій графі також викладається варіант логічного переходу до наступної підтеми, даються рекомендації по показу матеріалів «портфеля екскурсовода», включаються поради по використанню руху екскурсантів.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

- поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 50 балів);
- модульна контрольна робота (максимум 50 балів).

Поточний контроль (мах. 40 б.)		Модульний контроль		Загальна кількість балів	
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифм. + 3 балів за активність	12 балів як середнє арифм. + 3 балів за активність	10	50	30	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 8 балів додаються, якщо на 75% практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 3 бали додаються, якщо на 25 % практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в

		підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічний-одієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та

(творчий професійний)		використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на контрольних роботах

1 бал – студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

2 бали – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

4 бали – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

6 балів – Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

8 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв’язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

10 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

12 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв’язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв’язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

14 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

16 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об’єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

18 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв’язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

20 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв’язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про туризм” від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР.
2. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство: Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2007. - 464 с.
3. Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, забезпечення турпродукту: Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2004. – 288 с.
4. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2001. – 395 с.
5. Довженко Г. П. Экскурсионное дело: учебное пособие / Г.П. Долженко. – Ростов н/Д: Феникс; М.: ИКЦ «МарТ», 2009. – 272 с.
Емельянов Б.В. Экскурсоведение: Ученик. -5-е изд. –М.: Советский спорт, 2004. -216с.
6. Емельянов Б.В. Проблемы повышения качества экскурсионной работы // Формы и методы повышения эффективности и качества обслуживания туристов и экскурсантов / Материалы Всесоюзной конференции, состоявшейся в Минске в декабре 1977 г. - М.: ВЦСПС, 1979. – С. 87-91.
7. Емельянов Б.В. Организация экскурсионной работы: методика, опыт., М., Профиздат, 1984.
8. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посібник. / [В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова та ін.] – К., Кондор. – 2004. – 166 с.
9. Илюхин М.М. Особенности и средства показа в экскурсии. Методические рекомендации. М., Турист, 1982. – 168 с.
10. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги - XXI, 2003- 300с.
11. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) - 4-е вид., перероб. та доп. –К.: «Альтерпрес», 2005. - 436с.
12. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2007. - 369 с.
13. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навч. посіб. / О. О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2003. – 104 с.
14. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : [підруч.] / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. – К. : Знання, 2008. – 661 с.
15. Мальська М. П. Туристичний бізнес : теорія та практика : навч. посіб. / М. П. Мальська, В. В. Худо. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 424с.
16. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навчальний Посібник. –Київ: Центр навчальної літератури, 2004. -272с.
17. Михайліченко Г. І. Практика організації туристичних подорожей: навч. посібник / Г. І. Михайліченко. – К. : КНТЕУ, 2003. – 156 с.
18. Нормативно-правові акти України з питань туризму: Збірник законодавчих та нормативних актів / Упоряд. М.І. Камлик. –К.: Атіка, 2004. -464с.
19. Окладникова Е.А. Международный туризм. География туристических ресурсов мира. Учебное пособие. –М., СПб.: ИФК Омега-Л; Учитель и ученик, 2002. -384с.
20. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. / Є. В. Панкова. – К. : Альтерпрес, 2003. – 352 с.
21. Петранівський В. Л. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. / В. Л. Петранівський, М. Й. Рутинський; за ред. проф. Ф.Д. Заставного. – К. : Знання, 2006. – 550 с.
22. Плахова Л.С. В помощь экскурсоводу. Сборник методических и справочных материалов. М., РМ АТ, 1998. – 230 с.
23. Пасечный П.С. Туризм и экскурсии. М., Турист, 1982.
24. Рутинський М. Й. Географія туризму України : навч. метод. посіб. / М. Й. Рутинський. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 160 с.
25. Савина Н.В. Экскурсоведение: уч. пос. / Н.В. Савина. – Минск: БГЭУ, 2009. – 256 с.

26. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: Підручник /За заг. Ред. В.Ф. Орлова. –К.: Грамота, 2006. – 246 с.
27. Туристичні послуги в Україні /зб. норм. актів/. – К.: Юрінком Інтер, 2008 – 320 с.
28. Українсько-російський словник термінів і понять з географії туризму і рекреаційної географії / О.О. Бейдик. –К.: РВЦ „Київський університет”, 1997. -300 с.
29. Усе про облік та організацію туристичної діяльності. –4-те видання перер. і доп. - Х.: Фактор, 2007 – 272 с.
30. Федорченко В.К., Дворова Т.А. Історія туризму в Україні: навч. посіб./ Передм. В.А. Смолія. –К.: Вища шк., 2002. -195с.
31. Федорченко В.К., Мініч І.М. Туристський словник-довідник (навчальний посібник). –К.: Вища шк., 2000. – 160с.
32. Чагайда І.М., Грибанова С.В. Екскурсознавство: Навчальний посібник / І.М. Чагайда, С.В. Грибанова. – К.: Альтерпрес, 2004. – 240 с.
33. 500 чарівних куточків України, які варто відвідати / Укл. Лагунова Т.І., Кашуба Ю.В. –Харків: Книжковий клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2007. – 416с.

Інформаційні ресурси

1. Все про туризм www.tourlib.columb.net.ua
2. Мир путешествий и приключений www.autdoorukrain.com
3. Мандруємо Україною www.ukrmandry.com.ua
4. Наш край www.nashkray.kiev.ua

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Екскурсія як педагогічний процес.
2. Елементи психології на екскурсії.
3. Індуктивний та дедуктивний методи пізнання на екскурсіях.
4. Уява на екскурсіях.
5. Емоції на екскурсіях.
6. Складові логіки в екскурсіях.
7. Методика відбору і вивчення екскурсійних об'єктів.
8. Вимоги до маршруту екскурсії.
9. Значення етапу «об'їзд або обхід маршруту».
10. Підготовка контрольного тексту екскурсії.
11. Комплектування “Портфелю екскурсовода”.
12. Складання індивідуального тексту.
13. Показ його сутність, задачі, умови.
14. Послідовність дій екскурсовода при показі об'єкта.
15. Ступені показу. Види показу. Особливості показу.
16. Показ як реалізація принципу наочності.
17. Основні вимоги до розповіді на екскурсії.
18. Особливості розповіді на екскурсії.
19. Рух як методичний прийом.
20. Особистість екскурсовода.
21. Майстерність екскурсовода.
22. Вміння і навички екскурсовода.
23. Мова та жести екскурсовода.
24. Шляхи підвищення професійної майстерності екскурсовода.
25. Професія екскурсовод.